

ПОТЕНЦІАЛ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА: РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ТА СКЛАДОВИХ

Пілявський В. І.,
Могилат М. Г.

Предметом дослідження виступають теоретичні засади щодо розуміння сутності потенціалу та практичні підходи формування його складових за сталого розвитку підприємств і зокрема в агропромисловому виробництві.

Метою написання статті є дослідження сутнісної характеристики і складових потенціалу сталого розвитку підприємства та визначення взаємодії, насамперед, економічного, соціального й екологічного підпотенціалів, на рівні підприємства.

Результати роботи. Запропоновано авторське трактування поняття потенціал сталого розвитку підприємств. Встановлено що в переліку складових потенціалу сталого розвитку інноваційна компонента набуває особливого значення і формує інноваційне поле подальшого розвитку економічного, екологічного і соціального потенціалу.

Визначено що інноваційне поле в агропромисловому виробництві мають формувати великі переробні підприємства агропромислового виробництва. Інноватори з метою їх подальшого стимулювання мають брати участь в управлінні інноваційними компаніями та підтримуватись державою.

Проведено узагальнення сутності та надано авторську інтерпретацію дефініції соціального і екологічного потенціалу сталого розвитку підприємства. Розроблено базові структури економічного і соціального потенціалів для сталого розвитку підприємств агропромислового виробництва. Показано зв'язки економічної, соціальної та екологічної складових потенціалу сталого розвитку підприємств агропромислового виробництва.

Галузь застосування результатів – підприємства агропромислового виробництва та подальші наукові дослідження щодо оцінки складових та формування організаційно-управлінських напрямів використання потенціалу сталого розвитку агропромислових підприємств.

Висновки. Результати дослідження теоретичних поглядів щодо змісту феномену потенціал сталого розвитку підприємств вказують на потрібну детермінацію процесу його створення і функціонування. Це визначається динамікою структурою та спрямованістю суспільних потреб, а також можливостями взаємодії одного фактора (екологічного, соціального) з іншим (економічним) що передбачає їх збалансованість.

Ключові слова: потенціал, сталий розвиток, підприємство, економічний потенціал, соціальний потенціал, екологічний потенціал, інноваційна компонента, інноватор.

ПОТЕНЦІАЛ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА: ПОНИМАНИЕ СУЩНОСТИ И СОСТАВЛЯЮЩИХ

Пілявський В. І.,
Могилат Н. Г.

Предметом исследования выступают теоретические основы понимания сущности потенциала и практические подходы формирования его составляющих по устойчивого развития предприятий и в частности в агропромышленном производстве.

Целью написания статьи является исследование сущностной характеристики и составляющих потенциала устойчивого развития предприятия и определения взаимодействия, прежде всего, экономического, социального и экологического подпотенциалов, на уровне предприятия.

Результаты работы. Предложено авторское определение понятия потенциал устойчивого развития предприятий. Установлено, что в перечне составляющих потенциала устойчивого развития инновационная компонента приобретает особое значение и формирует инновационное поле дальнейшего развития экономического, экологического и социального потенциала.

Определено, что инновационное поле в агропромышленном производстве должны формировать крупные перерабатывающие предприятия агропромышленного производства. Инноваторы с целью их дальнейшего стимулирования должны принимать участие в управлении инновационными компаниями и поддерживаться государством.

Проведено обобщение сущности и предоставлено авторскую интерпретацию дефиниций социального и экологического потенциала устойчивого развития предприятия. Разработаны базовые структуры экономического и социального потенциалов для устойчивого развития предприятий агропромышленного производства. Показано связи экономической, социальной и экологической составляющих потенциала устойчивого развития предприятий агропромышленного производства.

Область применения результатов - предприятия агропромышленного производства и дальнейшие научные исследования по оценке составляющих и формирования организационно-управленческих направлений использования потенциала устойчивого развития агропромышленных предприятий.

Висновки. Результати дослідження теоретичних взаємодій щодо змісту феномена потенціалу сталого розвитку підприємств вказують на трійну (еколого-соціально-економічну) детермінацію процесу його створення та функціонування. Це визначається динамікою структури та напрямленості суспільних потреб, а також можливостями взаємодії одного фактора (екологічного, соціального) з іншим (економічним) що передбачає їх збалансованість.

Ключові слова: потенціал, сталого розвитку, підприємство, економічний потенціал, соціальний потенціал, екологічний потенціал, інноваційна компонента, інноватор.

THE POTENTIAL OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRO-INDUSTRIAL ENTERPRISES: UNDERSTANDING OF THE ESSENCE AND COMPONENTS

Piliavskii V. I.,
Mohylat M. H.

The subject of research is the theoretical basis for understanding the essence of the potential and practical approaches to the formation of its components for sustainable development of the enterprises, particularly in agricultural industry.

The purpose of the research is to study the essential characteristics and components of the enterprise's sustainable development potential, and to foremost determine the interaction of economic, social and environmental sub-potentials at the level of enterprise.

Results of the research. Author's interpretation of the concept of enterprises' sustainable development potential is proposed. It has been revealed that in the list of components of sustainable development potential, the innovative component acquires special significance, and forms an innovative field for the further development of economic, environmental and social potential. It has been determined that an innovative field in agro-industrial production should be formed by the large processing enterprises of agricultural industry. In order to further stimulate them, innovators should participate in management of innovative companies and be supported by the state. Summarizing of the essence and the author's definition of the terms «social» and «environmental» potential of the enterprise's sustainable development was provided. The basic structures of economic and social potential for sustainable development of agro-industrial enterprises have been developed. The interconnection between economic, social and environmental components of agro-industrial enterprises' sustainable development has been exposed.

Field of application of the results – the enterprises of agricultural industry, and further scientific research on evaluating the components, and forming the organizational and managerial directions of agro-industrial enterprises' sustainable development potential's use.

Conclusions. The results of studying the theoretical views on the content of «enterprises' sustainable development potential» phenomenon indicate a triple determination of the process of its creation and functioning. It is determined by the dynamics of the structure and direction of public needs, and also by the possibilities of interaction of one factor (environmental and social) with another (economic), providing balance between them.

Key words: potential, sustainable development, enterprise, economic potential, social potential, environmental potential, innovative component, innovator.

JEL Classification: Q13, L22

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах ринкових відносин розуміння сутності «потенціалу сталого розвитку підприємства» набуває особливої значущості як одна з основних характеристик стабільності його функціонування, здатності протидіяти викликам зовнішнього середовища та спроможності чи неспроможності досягти бажаного результату. Аргументоване, чітке розуміння теоретичних основ побудови, структури його взаємозв'язків складових потенціалу сталого розвитку підприємства важливе не тільки для науки, а й для практичних цілей оскільки чітка характеристика його змісту та елементна структура формує адекватний підхід до його оцінки, управління і розвитку, дозволяє знайти механізми забезпечення ефективної діяльності будь-якого суб'єкта господарювання.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Аналіз наукового доробку щодо сутності потенціалу сталого розвитку підприємств, як в цілому так і його екологічної складових знайшли відображення в публікаціях що здійснили такі автори як: А. І. Бурда [1], А. А. Коваль [2], Л. В. Коваль [3], Н. Г. Коршунова [4], Н.С. Краснокутська [5], О.М. Кулініч [6], А.В. Кучерявий [7], О.В. Латишева [8], М. Лесечко [9], У. Пауэлл [10], І.М. Петрович [11], Е. І. Полякова [12], В.Я. Шевчук [13], А.М. Шпортко [14] та ін..

В їхніх працях велика увага приділяється розгляду сутності, змістовного наповнення, особливостей формування, оцінки та використання потенціалу підприємства. Перелічені вчені привнесли вагомий внесок у розвиток теорії і практики потенціалу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Тож науковці не дійшли єдиної думки щодо розуміння сутності потенціалу сталого розвитку підприємства, його соціальної, екологічної та економічної складових.

Мета дослідження. Сформулювати наукове підґрунтя сутнісної характеристики та складових потенціалу сталого розвитку підприємства. Визначити взаємодію екологічного, соціального і економічного потенціалів на рівні підприємства.

Виклад основного матеріалу. Проведений аналіз трактування «потенціалу сталого розвитку» підприємств показав що він відбиває сутність особливого стану господарської системи в складному ринковому середовищі тобто перехід від суто економічного потенціалу до пошуку оптимального балансу між економічною, соціальною та екологічною складовими розвитку.

Мова йдеться про «гармонійний процес, який забезпечує збалансоване економічне сходження, збереження природно-ресурсного потенціалу, гарантує біосферний простір та екологічну безпеку з метою задоволення життєво необхідних потреб людей і суспільства в цілому» [13, с. 44].

О. В. Латишева зазначає що потенціал сталого розвитку підприємств потрібно розглядати «як систему ключових можливостей та ресурсів, що включають ресурси (природні, трудові, економічні та інші), управлінсько-організаційні можливості (управління еколого-економічними процесами, ринкові механізми управління, інструменти системи менеджменту, у т.ч. екологічно-орієнтованого характеру), та компетенції (маркетингові, інвестиційно-технологічні, управлінські та ін.)» [8, с. 42].

А. І. Бурда характеризує потенціал сталого розвитку підприємства як сукупність ресурсів і можливостей, що дозволяють забезпечити збалансований еколого-соціально-економічний розвиток підприємства, а його формування на підприємстві має передбачати: по-перше, здатність до саморозвитку і прогресу підприємства, тобто забезпечення сталого зростання виробництва, створення надійних умов і гарантій для суб'єктів господарювання, створення сприятливого клімату для інвестицій та інновацій; по-друге раціональне використання природних ресурсів і збереження екологічної рівноваги в регіоні; по-третє, стабільне підвищення якості життя всіх працівників та жителів міста [1].

Тож, розуміння сутності потенціалу сталого розвитку полягає в можливостях і здатності підприємства, як відкритої соціально-економічної системи досягати приросту капіталу за рахунок інтенсивних факторів економіки, раціонального використання природних ресурсів і збереження екологічної рівноваги та стабільного підтримання якості життя працюючого персоналу і їх сімей.

Стале зростання потенціалу підприємства, на наш погляд, має посилюватись за рахунок інноваційної компоненти кожної із складових (рис. 1).

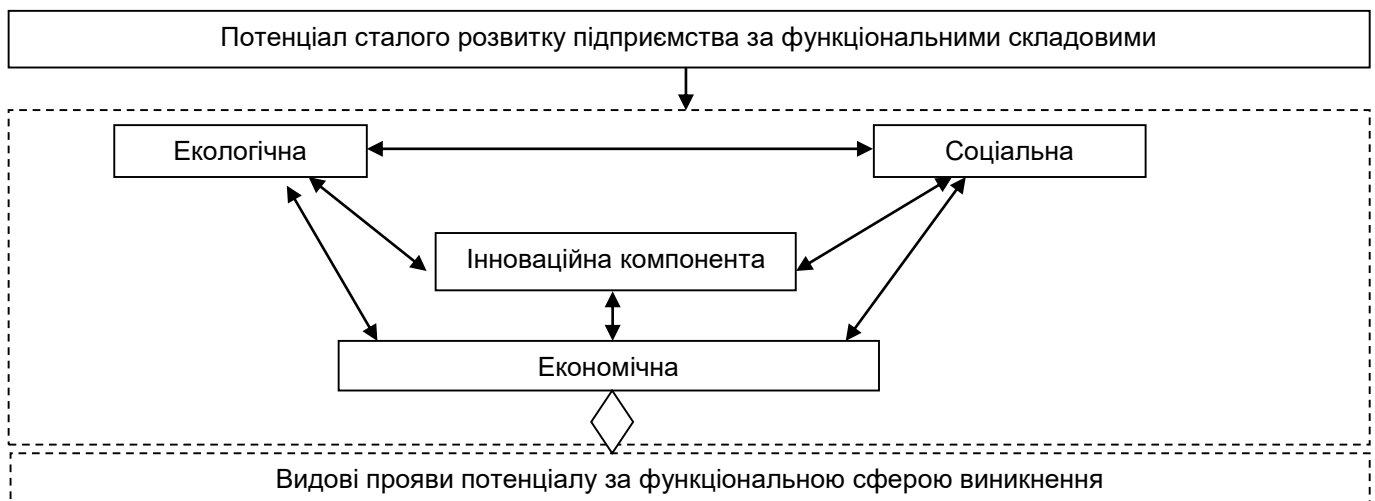


Рисунок 1. Функціональні складові виникнення потенціалу сталого розвитку підприємства

Ключовою ідеєю потенціалу сталого розвитку підприємства є пошук такого співвідношення між економічною, екологічною і соціальною підсистемами яке б забезпечило ефективне використання природних ресурсів, підтримувало б екологічну безпеку суспільства та гарантувало б необхідну якість життя і добробуту населення [14].

Потенціал сталого розвитку є результатом здатності та можливості підприємства до певних змін за умов наявності певних ресурсів створювати, розвивати та зберігати тривалий час конкурентні переваги [7].

Розуміння потенціалу сталого розвитку підприємства, за результатами, теоретичних пошуків, має проходити через діалектичну єдність та взаємозв'язок інноваційної компоненти з економічною, екологічною та соціальною складовими.

Інноваційна компонента має включати сукупність взаємопов'язаних організацій, зайнятих виробництвом і реалізацією наукових знань, технологій, конструкторських розробок, а також комплекс інструментів правового, фінансового, організаційно-економічного, адміністративного характеру що забезпечать умови для створення, трансферту та поширення нових знань. Тут має бути задіяним економічний механізм практичної реалізації інновацій, їх просування до економічної, екологічної, організаційно-управлінської та соціальної складових потенціалу сталого розвитку підприємств і формування зворотних зв'язків. Інноваційна компонента має формувати інноваційне поле, тобто забезпечувати взаємодію підприємницьких і науково-інноваційних структур, формування інноваційних стимулів господарської діяльності які спонукають здійснювати переливання капіталу для фінансового забезпечення агропромислового виробництва, перебудови каналів руху товарів, збереження навколишнього середовища та підвищення добробуту людей.

Вважаємо, що основою інноваційного поля в агропромисловому виробництві мають стати великі підприємства переробної промисловості під потреби яких і для підвищення ефективності яких можуть і повинні створюватися інноваційні малі і середні підприємства у формі аутсорсинга, технологічного і економічного консалтингу, каналів постачань і руху товарів.

Потенціал сталого розвитку підприємств агропромислового виробництва в контексті формування інноваційного поля та його впливу на вищезазначені складові потребує заходів: стимулювання безперешкодного трансферу результатів досліджень, що фінансуються з державного бюджету в сільськогосподарські, переробні і торгово-збутові підприємства і створення малих інноваційних підприємств у технологічному ланцюгу сільськогосподарського середовища, переробки і реалізації продовольчої продукції. Необхідно переглянути спеціальні умови стимулювання інноваторів з боку держави, надати участь ученим в управлінні інноваційними компаніями та здійснювати підтримку програм стажування молодих спеціалістів на підприємствах і в компаніях з високим рівнем інноваційного розвитку.

Дослідники з Information Technology and Innovation Foundation (ITIF), дослідивши демографічні дані інноваторів США встановили, що 20% інноваторів співпрацювали з кількома установами, половина з яких були приватно-державними – створеними у співпраці між приватною компанією та університетом або державної дослідною лабораторією. 13% інновацій було створено за підтримки публічних дослідних лабораторій, тоді як університети підтримали створення 7% інновацій. Таким чином, теза про те, що дослідників, учених та інноваторів має підтримувати держава – і тоді вони зможуть добитися успіхів, підтверджує статистика [15].

Економічна складова потенціалу сталого розвитку підприємства забезпечує ефективність господарської діяльності та його економічне зростання.

Л. В. Коваль відмічає що підприємство розглядається як відкрита система, а економічна складова його діяльності є основою і виступає головним об'єктом управління й аналізу, тому категорія «економічний потенціал підприємства» вважається тотожною до категорії «потенціал підприємства» [3].

На нашу думку, в цьому визначенні відмічена дуже важлива риса економічного потенціалу сталого розвитку підприємства, але частина не може бути тотожною сукупності складових в тому числі і у розумінні потенціалу як категорії.

Економічний потенціал підприємства виступає однією із основних його властивостей, яка формує підґрунтя спектра підприємницьких можливостей, його структуризації для забезпечення стабільного розвитку та ефективного відтворення. Економічний потенціал підприємства як складна поліформічна структура включає в себе, як зазначають І.М. Петрович, А.М. Прокопишин-Рашевич такі потенціали: інформаційний, фінансово-інвестиційний, інноваційний, виробничий (включає природно-ресурсний, технологічний та технічний), потенціал відтворення, кадровий, науковий технічний, маркетингово-логістичний [11].

Н. С. Краснокутська правомірно зазначає що структура економічного потенціалу підприємств різних галузей та масштабів діяльності не є однаковою [5].

Тому для підприємств агропромислового виробництва економічний потенціал об'єктивно пов'язаний з виробничим, фінансовим, підприємницьким, інноваційним, конкурентним та організаційно-управлінським потенціалами як базовими складовими. Тож в цьому існують відомі елементи які можливо кількісно оцінити і ті які проявляють себе тільки в процесі сумісної діяльності як можливості, здатності і компетенції.

Соціальна складова потенціалу сталого розвитку підприємств має досить різні тлумачення в літературі щодо її поняття. Загальноприйнятого визначення соціального потенціалу підприємства не існує. Різні автори розглядають соціальний потенціал через сукупність особистих якостей «працівників» [2, с. 166]; «запас соціальних зв'язків працівника як в середині підприємства, так і за його межами, який він може активно використовувати для отримання необхідної інформації, відповідно збільшуючи свій трудовий потенціал [10, с. 299]; «рівень цивільної свідомості і соціальної здатності, ступінь засвоєння працівником норм становлення до праці, ціннісні орієнтації, інтереси, потреби і запити в сфері праці, виходячи з ієрархії потреб людини» [12, с. 192]; «можливості колективу в цілому а також можливості окремих елементів спрямованих на ефективну роботу підприємства [4].

В зазначених публікаціях соціальний потенціал ґрунтується на індивідуальному потенціалі працівника і всього кадрового персоналу підприємства.

Дослідники М. Лесечко та А. Чемерис пропонують розглядати соціальний потенціал як суму суспільних та індивідуальних можливостей – демографічних, освітніх, професійних, соціально інфраструктурних, працевлаштування та ін. На їх думку активний аспект соціального потенціалу визначається рівнем репродуктивного, продуктивного і деструктивного соціального капіталу [9].

На наш погляд, враховуючи основні ознаки, соціальний потенціал сталого розвитку підприємства подає собою сукупність можливостей, здібностей і компетенцій кадрового персоналу з його організацією праці, соціального забезпечення і захисту працівників, мотиваційного, демографічного, етнокультурного і особистісного, а в її структурі інтелектуального, професійного, духовного, морального, фізичного та психофізіологічного компонентами.

Соціальний потенціал підприємства поєднує кадровий персонал і соціальну інфраструктуру. Основними завданнями формування соціального потенціалу сталого розвитку підприємства є проведення ефективної кадрової роботи і розвитку соціальної сфери територій агропромислового виробництва; зростання обсягів соціальних інвестицій; удосконалення соціальних стандартів в економіці і природокористуванні; контроль за

їх дотриманням; створення сприятливих умов для формування соціальних мереж в колективі і розвитку інтернет ресурсів людям працездатного віку щоб відчувати «позитиви» сучасних глобалізаційних процесів; нарощування трудового потенціалу.

Екологічна складова потенціалу сталого розвитку підприємства подає собою природне середовище та виступає як сфера життєдіяльності. В теперішній час роль екологічного потенціалу набуває особливого значення у зв'язку зі збільшенням обсягів ресурсоспоживання, виснаженням ресурсів, забрудненням навколишнього середовища.

Екологічний потенціал передбачає можливості підприємства здійснювати господарську діяльність за умови збереження екосистеми тобто якості середовища існування людей, можливість забезпечення населення необхідними продуктами харчування.

Екологічний потенціал до відповідного моменту можна використовувати без попередніх витрат праці. Він визначає лише можливість участі об'єктів природи в суспільному виробництві підприємства і забезпечення життєдіяльності людей. Коли можливості стають необхідністю, то елементи природи перетворюються на природні ресурси і природні умови.

При еколого-економічному підході одночасно формуються екологія і економіка навколишнього середовища. На їх засадах здійснюється дослідження еколого-економічного потенціалу.

Природа є потенціалом який перебуває поза межами економіки. Еколого-економічний потенціал виступає у двох якостях: як ресурсний потенціал і як зовнішнє середовище економіки підприємства що забезпечує її функціонування, можливість залучення у виробництво. Важливо зауважити що одні і ті ж об'єкти природи можуть одночасно належати до ресурсного і екологічного потенціалів. Останній порівняно із природо-ресурсним потенціалом відрізняється функцією його елементів у суспільному відтворенні. Зокрема, екологічний потенціал підприємства забезпечує зовнішні умови залучення в економічний обіг елементів природно-ресурсного потенціалу, надаючи для цього простір, природно-кліматичні фактори, можливість утилізації відходів виробництва і споживання. Природно-ресурсний потенціал включає природні ресурси і природні умови.

Екологічний потенціал в контексті господарської діяльності складається із можливостей запобігання забрудненню навколишнього середовища та сплати екологічних податків (плати за забруднення довкілля шкідливими речовинами). Механізм взаємодії екологічної і економічної складових потенціалу сталого розвитку підприємства агропромислового виробництва має забезпечувати сферу виробництва та зменшення впливу на навколишнє середовище, відновленню природи та її ресурсів.

Соціальна складова потенціалу сталого розвитку підприємства тісно пов'язана з економічною та узагальнено охоплює підтримання належного рівня життя населення, створення робочих місць та забезпечення певного рівня добробуту персоналу і їх сімей.

Зв'язок екологічної і соціальної складових – «викликані інтерес до таких питань як внутрішньопоколінна і міжпоколінна рівність, включаючи дотримання прав майбутніх поколінь та участі населення у процесі прийняття рішень» [6, с. 28-29].

Таким чином потенціал сталого розвитку підприємств передбачає збалансованість між економічною, соціальною та екологічною складовими, важливою компонентою яких є інновації.

Висновки. Результати дослідження теоретичних поглядів щодо змісту феномену потенціал сталого розвитку підприємств вказують на потрібну детермінацію процесу його створення і функціонування. Це визначається динамікою структурою та спрямованістю суспільних потреб, а також можливостями взаємодії одного фактора (екологічного, соціального) з іншим (економічним) що передбачає їх збалансованість. Потенціал сталого розвитку підприємства агропромислового виробництва – складна система взаємопов'язаних елементів його зовнішнього та внутрішнього середовища існування якої обумовлює необхідність досягнення певної цілі або результату діяльності.

Список використаних джерел

1. Бурда А. І. Оцінювання потенціалу сталого розвитку промислових підприємств. Дис. канд. екон. наук. спец. 08.00.04. НТУ «КПІ», Київ, 2009 с. 254, С. 34.
2. Коваль А. А. Концепция управления социальным потенциалом предприятия. ВІСНИК КНУТД. 2012. №3. С.164-168.
3. Коваль Л. В. Економічний потенціал підприємства: сутність та структура. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2010. № 690 : Логістика. С. 59-65.
4. Коршунова Н. Г. Управление социально-экономическим потенциалом машиностроительного предприятия: автореф. дис. на соискание наук. ступеня канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством. Екатеринбург, 2000. 24с. URL: <http://www.dicercat.com/content/upravlenie-sotsialnoekonomicheskim-potencialom-mashinostroitel'nogo-predpriyatia>.
5. Краснокутська Н. С. Потенціал торговельного підприємства: теорія та методологія дослідження: моногр. Харків : Харк. держ. ун-т. харчування та торгівлі, 2010. 247 с.
6. Кулініч О. М. Сталый розвиток національної екології як ознака цивілізаційних процесів ХХІ століття. Актуальні проблеми економіки. 2012. №1 (127). С. 25-31.
7. Кучерявый А. В. Стратегическая устойчивость предприятия: понятие и составляющие. Надежность. 2005. № 1. С. 14-18.

8. Латишева О. В. Визначення сутності поняття потенціал сталого розвитку підприємств. *Reporter of the Priazovskyi Statetechical University. Section : Economic sciences. Issue 33. 2017. p 35-42.*
9. Лесечко М., Чемерис А. Соціальний капітал: проблеми розвитку і оцінки. *Вісник Державної служби України. №3 2001. URL: http://nads.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid=E6394D6B3D0DC8BDF6A2C337F22EA68D?art_id=37661&cat_id=37402.*
10. Пауэлл У., Смит-Дор Л. *Сети и хозяйственная жизнь. Москва : РОССПЭН, 2004. 674 с.*
11. Петрович І. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. *Економіка та фінанси підприємства: підручник. Львів, 2014. 408 с.*
12. Полякова Е. І. Управління посиленням економічної безпеки підприємства за функціональною складовою – соціальний потенціал. *Наукові праці ДОННТУ. Серія економічна. 2008. Вип. 33. С.192-197.*
13. Шевчук В. Я. *Макроекономічні проблеми сталого розвитку. Київ : Геопринт, 2006. 200 с.*
14. Шпортко А. М., Кірейцева Г. В. Становлення концепції сталого розвитку. URL: http://www.ztu.edu.ua/ua/science/conference/files/eco_es.../ShportkoAM.doc.
15. MiniBoss Львів Бізнес-школа. 2017. URL: <https://www.facebook.com/MINIBOSS.Lviv/posts/xmo-макуй-інноваторські-йому-років-якої-він-статі-яку-освіту-має-допомагають/428378790910862/>

References

1. Burda, A. I. (2009). *Otsiniuvannia potentsialu staloho rozvytku promyslovykh pidpriemstv. [Estimation of the potential of sustainable development of industrial enterprises]. Dys. kand. ekon. nauk. spets. 08.00.04. NTU «KPI», Kyiv, S. 34. [in Ukr.]*
2. Koval', A. A. (2012). *Kontseptsiya upravleniya sotsial'nym potentsialom predpriyatiya. [The concept of management of social potential of the enterprise]. VISNYK KNUVD - BULLETIN OF KNUVD, 3. 164-168.*
3. Koval L. V. (2010). *Ekonomichnyi potentsial pidpriemstva: sutnist ta struktura. [Economic potential of the company: suet and structure]. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» - Visnyk of Lviv Polytechnic National University. Lohistyka - Logistics, 690. 59-65.*
4. Korshunova N. G. (2000). *Upravlenie sotsial'no-ekonomicheskim potentsialom mashinostroitel'nogo predpriyatiya [Management of social and economic potential of a machine-building enterprise] avtoref. dis. na soiskanie nauk. stupenya kand. ekon. nauk: spets. 08.00.05 «Ekonomika i upravlenie narodnym khozyaystvom. Ekaterinburg, 24s. URL: <http://www.dicercat.com/content/upravlenie-sotsialnoekonomicheskim-potentsialom-mashinostroitel'nogo-predpriyatiya>.*
5. Krasnokutskaya, N. S. (2010). *Potentsial torhovel'nogo pidpriemstva: teoriya ta metodolohiya doslidzhennia: monohr. [Potential trade trading company: the theory and methodology of study: monograph]. Kharkiv : Khark. derzh. un-t. kharchuvannia ta torhivli, 247 s.*
6. Kulinich, O. M. (2012). *Stalyi rozvytok natsionalnoi ekolohii yak oznaka tsyvilizatsiinykh protsesiv XXI stolittia. [Sustainable development of national ecology as a feature of civilization processes of the XXI century]. Aktualni problemy ekonomiky - Actual Problems of Economics, 1(127). 25-31.*
7. Kucheryavy, A. V. (2005). *Strategicheskaya ustoychivost' predpriyatiya: ponyatie i sostavlyayushchie [Strategic sustainability of the enterprise: the concept and components]. Nadezhnost' – Reliability, 1. 14-18.*
8. Latsheva, O. V. (2017). *Vyznachennia sutnosti poniattia potentsial staloho rozvytku pidpriemstv [Definition of the essence of the concept of the potential of sustainable development of enterprises]. Reporter of the Priazovskyi Statetechical University. Section : Economic sciences, 33. 35-42.*
9. Lesechko, M. & Chemerys, A. (2001). *Sotsialnyi kapital: problemy rozvytku i otsinky [Social capital: problems of development and evaluation]. Visnyk Derzhavnoi sluzhby Ukrainy - Bulletin of the State Service of Ukraine, 3. URL: http://nads.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid=E6394D6B3D0DC8BDF6A2C337F22EA68D?art_id=37661&cat_id=37402.*
10. Pauell, U., Smit-Dor, L. (2004). *Seti i khozyaystvennaya zhizn' [Networks and economic life]. Moskva : ROSSPEN, 674 s.*
11. Petrovych, I. M. & Prokopyshyn-Rashkevych, L. M. (2014). *Ekonomika ta finansy pidpriemstva: pidruchnyk [Economy and finance of the enterprise: a textbook]. Lviv, 408 s.*
12. Poliakova, E. I. (2008). *Upravlinnia posyleniam ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva za funktsionalnoi skladovoiu – sotsialnyi potentsial [Management of the strengthening of economic security of the enterprise on the functional component - social potential]. Naukovi pratsi DONNTU. Seriya ekonomichna - Scientific works of DONNTU. The series is economical, 33. 192-197.*
13. Shevchuk, V. Ya. (2006). *Макроекономічні проблеми сталого розвитку [Macroeconomic problems of sustainable development]. Kyiv : Neoprynt, 200 s.*
14. Shportko, A. M. & Kireitseva, H. V. *Становлення концепції сталого розвитку [The formation of the concept of sustainable development]. URL: http://www.ztu.edu.ua/ua/science/conference/files/eco_es.../ShportkoAM.doc.*
15. MiniBoss Lviv Бізнес-школа. 2017. URL: <https://www.facebook.com/MINIBOSS.Lviv/posts/xmo-макуй-інноваторські-йому-років-якої-він-статі-яку-освіту-має-допомагають/428378790910862/>

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Пілявський Володимир Ілліч, к.е.н., докторант Міжнародний університет бізнесу і права м. Херсон, вул. 49 Гвардійської дивізії, 37 а.
e-mail: mpm0907_1949@ukr.net

Могилат Микола Григорович, к.е.н., ст. викладач кафедри економіки підприємства Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, вул. Сковороди 1/3.
e-mail: mogylat@ukr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Пилявский Владимир Ильич, к.э.н., докторант Международный университет бизнеса и права
г. Херсон, ул. 49 Гвардейской дивизии, 37 а.
e-mail: mpr0907_1949@ukr.net

Могилат Николай Григорьевич, к.э.н., ст. преподаватель кафедры экономики предприятия Полтавской государственной аграрной академии
м. Полтава, ул. Сковороды 1/3.
e-mail: mogylat@ukr.net

INFORMATION ON AUTHORS

Piliavskii Volodymyr, Candidate of Economic Sciences (PhD in Economics), Doctoral Candidate, International University of Business and Law,
Kherson, 49th Hvardiiskoi dyvisii str., 37 a
e-mail: mpr0907_1949@ukr.net

Mohylat Mykola, Candidate of Economic Sciences (PhD in Economics), Senior Lecturer at the Department of Economics of Enterprise,
Poltava State Agrarian Academy, Poltava, Skovorody str., 1/3
e-mail: mogylat@ukr.net

УДК 331.552.4.631.11

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-44-51>

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Романюк І. А.,
Левасва Л. Ю.**

Предметом дослідження є сукупність соціально-економічних взаємовідносин щодо проблем й перспектив використання трудоресурсного потенціалу аграрних підприємств.

Метою роботи є виявлення основних проблем відтворення населення на сучасному етапі розвитку сільських територій України, зайнятості в цілому й економічно активного населення зокрема, оцінка масштабів неформальної зайнятості й обґрунтування на цій основі перспективи покращення трудоресурсного потенціалу аграрних підприємств і управління ним.

Методологічною основою статті стали статистико-математичні методи досліджень: абсолютних і відносних величин, індексний, статистичних групувань, рядів динаміки. Для оцінки зайнятості й безробіття серед основних статтєво-вікових груп населення була використана методологія Міжнародної організації праці (МОП).

Результати роботи. Важливою умовою успішної роботи аграрних підприємств та забезпечення їх виробничо-ресурсного потенціалу є забезпеченість та постійність складу їх працівників. Управління трудовими ресурсами є одним з основних напрямів економічної роботи в аграрних підприємствах, мета якого – виявити нові й збільшити існуючі джерела та резерви підвищення ефективності виробництва за рахунок збільшення його обсягу при збільшенні продуктивності праці й кращому використанні заробітної плати. Актуальність проблематики досліджень трудових ресурсів аграрних підприємств та їх практичного вирішення посилюється необхідністю підвищення зайнятості й зменшення безробіття сільських жителів, стабілізації ринку праці на селі, припинення депопуляції сільського населення, збереження поселенської мережі сільських територій.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані у діяльності аграрних підприємств з метою формування нових конкурентних переваг, підвищення ефективності використання трудоресурсного потенціалу та зміцнення своєї конкурентної позиції на ринку.

Висновки. Як у більшості розвинутих країн, в Україні існує пряма залежність між рівнем освіти та рівнем економічної активності: чим вищий рівень освіти, тим вищий рівень економічної активності, причому чим нижчий рівень освіти, тим більший розрив у рівнях економічної активності сільського та міського населення. Формування ефективного виробничо-ресурсного потенціалу в аграрних підприємствах України можливе шляхом впровадження такої кадрової політики, яка передбачає планування потреби в кадрах, ефективного використання працівників (навчання, розвиток персоналу), застосування матеріальних стимулів та соціально орієнтованих мотиваційних механізмів.